

Μαρία Δ. Πετροπούλου

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
Τράπεζα Θεμάτων

 ΛΥΚΕΙΟΥ

Θεωρία - μεθοδολογία

Ανάλυση θεμάτων - θεματικές προσεγγίσεις εννοιών

40 κριτήρια αξιολόγησης του ΙΕΠ

Ολοκληρωμένες απαντήσεις κριτηρίων

Πρωτότυπα και σύγχρονα θέματα παραγωγής λόγου

 ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΖΗΤΗ

Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει την υπογραφή της συγγραφέως

ISBN 978-960-456-614-3

© Copyright: Σεπτέμβριος 2023, Εκδόσεις ΖΗΤΗ, Μ. Δ. Πετροπούλου

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του ελληνικού νόμου (Ν.2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Φωτοστοιχειοθεσία

Εκτύπωση

Βιβλιοδεσία

Π. ΖΗΤΗ & ΣΙΑ Ι.Κ.Ε.

18ο χλμ Θεσ/νίκης-Περαίας

Τ.Θ. 4171 • Περαία Θεσσαλονίκης • Τ.Κ. 570 19

Τηλ.: 2392.072.222 - Fax: 2392.072.229 • e-mail: info@ziti.gr

www.ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Αρμενοπούλου 27, 546 35 Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310.203.720, Fax: 2310.211.305 • e-mail: sales@ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Χαριλάου Τρικούπη 22, 106 79 Αθήνα

Τηλ.-Fax: 210.3816.650 • e-mail: athina@ziti.gr

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: www.ziti.gr

*Αφιερώνω αυτό το βιβλίο σε εσάς, τους αναζητητές της γνώσης και των λέξεων,
τους ανθρώπους που αγαπούν τη γλώσσα και τη λογοτεχνία με πάθος και αφοσίωση.*

*Στους μαθητές, που με την περιέργειά τους μαθαίνουν τα μυστικά
και την ομορφιά των λέξεων.*

*Στους εκπαιδευτικούς, που με τον επιμελημένο και αφοσιωμένο τρόπο μεταδίδετε
την αγάπη σας για τη γλώσσα και τη λογοτεχνία στους μαθητές σας
και είστε οι καθοδηγητές τους, οι εμπνευστές τους για νέες ιδέες.*

*Αυτό το βιβλίο είναι ένας μικρός φόρος τιμής στο πάθος μου για τη γλώσσα,
τη λογοτεχνία και την εκπαίδευση.*

Προλογικό σημείωμα

Η Τράπεζα Θεμάτων του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής αποτελεί ένα χρήσιμο παιδαγωγικό εργαλείο μάθησης, αλλά και διδασκαλίας. Υπηρετεί τόσο τη διαδικασία αξιολόγησης, όσο και τον προσανατολισμό των διδασκόντων και των διδασκομένων. Τα επιλεγμένα θέματα του παρόντος βιβλίου, συνδέονται άμεσα με το Πρόγραμμα Σπουδών και τη διδακτέα ύλη που έχει καθοριστεί για τη Γ' λυκείου. Είναι σημαντικό ότι τα θέματα τα οποία περιλαμβάνονται στο βιβλίο έχουν στόχο να περιοριστεί η έμφαση που δινόταν στην αναπαραγωγή δεδομένων πληροφοριακού χαρακτήρα και να αποφευχθεί η στείρα αποστήθιση. Αντίθετα, τίθενται με στόχο την αξιολόγηση της βαθιάς κατανόησης της διδασκόμενης ύλης, της ικανότητας πρόσληψης και επέκτασης του περιεχομένου κειμένων, εννοιών και λογοτεχνικών αναπαραστάσεων, της δυνατότητας γενικεύσεων και της συνδυαστικής και κριτικής σκέψης. Για τον σκοπό αυτό και θέλοντας να συμβάλουμε στην κατάλληλη προετοιμασία διδασκομένων και διδασκόντων συμπεριλάβαμε στο βοήθημα αυτό τα παρακάτω:

Α' ΜΕΡΟΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

1^ο Κεφάλαιο: Οδηγίες για το **Θέμα Α** που αφορά τη συνοπτική απόδοση μέρους του ενός μη λογοτεχνικού κειμένου.

2^ο Κεφάλαιο: Ερωτήσεις και απαντήσεις Θεωρίας για το **Θέμα Β**. Πρόκειται για πιθανές διατυπώσεις ερωτήσεων και ενδεικτικές απαντήσεις που καλύπτουν όλη τη θεωρία της Νεοελληνικής Γλώσσας που απαιτείται να γνωρίζουν οι μαθητές.

3^ο Κεφάλαιο: Διαγραμματική παρουσίαση της θεωρίας της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας για το **Θέμα Γ**: αφηγηματολογία, εκφραστικοί τρόποι, γλωσσικές επιλογές, σχήματα λόγου, παραδοσιακή-μοντέρνα ποίηση.

4^ο κεφάλαιο: Επικοινωνιακό πλαίσιο

Α. Άρθρο

Β. Ομιλία (διάλεξη, προφορική εισήγηση, επιστημονική ανακοίνωση)

Γ. Επιστολή

Παραγωγή γραπτού λόγου (Θέμα 4)

Β' ΜΕΡΟΣ

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ - 40 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Πρόκειται για σύντομες **Θεματικές αναλύσεις** σχετικές με τα θέματα που εμπεριέχονται στα επιλεγμένα Κριτήρια και 40 **ολοκληρωμένα Κριτήρια** αξιολόγησης Νεο-

ελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας που περιλαμβάνονται στην Τράπεζα Θεμάτων του ΙΕΠ.

Γ' ΜΕΡΟΣ • Απαντήσεις στα θέματα της Τράπεζας Θεμάτων, που αξιοποιούν το υλικό από τις ενδεικτικές απαντήσεις του ΙΕΠ.

Μαρία Δ. Πετροπούλου

Περιεχόμενα

Α' ΜΕΡΟΣ – ΘΕΩΡΙΑ

Παρουσίαση του τρόπου αξιολόγησης που υποδεικνύεται από το ΙΕΠ στην Τράπεζα Θεμάτων	19
1. Οδηγίες για το ΘΕΜΑ Α (αφορά τη συνοπτική απόδοση μέρους του ενός μη λογοτεχνικού κειμένου)	20
2. Ερωτήσεις και απαντήσεις Θεωρίας για το ΘΕΜΑ Β	21
Ενδεικτικές διατυπώσεις ερωτήσεων Θεωρίας Τράπεζας Θεμάτων	22
Επεξεργασία πολυτροπικού κειμένου	44
3. Οδηγίες για το ΘΕΜΑ Γ (επεξεργασία λογοτεχνικού κειμένου)	45
Αφηγηματικοί τρόποι	45
Αφηγηματικές τεχνικές	47
Δικαιολόγηση χρήσης / πρόθεση του συγγραφέα	50
Γλωσσικές επιλογές / εκφραστικά μέσα	52
4. Οδηγίες για το ΘΕΜΑ Δ (παραγωγή κειμένου - επικοινωνιακό πλαίσιο)	61
Α. ΑΡΘΡΟ	61
Β. ΟΜΙΛΙΑ (διάλεξη, προφορική εισήγηση, επιστημονική ανακοίνωση)	63
Γ. ΕΠΙΣΤΟΛΗ	66
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ (Θέμα Δ)	69

Β' ΜΕΡΟΣ

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ – ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1η Θεματική ενότητα: ΠΑΙΔΕΙΑ	75
1ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26524)	76
Κείμ. 1: Πλανητική η κρίση της Παιδείας	76
Κείμ. 2: Ο αποκλεισμός της φαντασίας	77
Κείμ. 3: «Μαθητεία»	78

2η Θεματική ενότητα: ΒΙΑ	80
2ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 30059)	81
Κείμε. 1: Σχολική βία και σχολικός εκφοβισμός	81
Κείμε. 2: Πληροφοριογράφημα	83
Κείμε. 3: «Ο Δον Κιχώτης στον παράδεισο»	83
3η Θεματική ενότητα: ΕΜΦΥΛΗ ΒΙΑ	86
3ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 27646)	87
Κείμε. 1: Αποκαλύπτοντας τη βία: μια δύσκολη αλλά αναγκαία απόφαση	87
Κείμε. 2: Οι νεκρές γυναίκες δεν γυρίζουν πίσω	88
Κείμε. 3: [Η μοίρα της Πολυξένης]	89
4η Θεματική ενότητα: ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ – ΙΣΟΤΗΤΑ	92
4ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26526)	93
Κείμε. 1: «Η θέση της γυναίκας στην ελληνική κοινωνία: Το κολλώδες πάτωμα και η γυάλινη οροφή»	93
Κείμε. 2: «Ο φεμινισμός δεν αφορά μόνο τις γυναίκες αλλά ολόκληρη την κοινωνία»	94
Κείμε. 3: Η βία	95
5ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 23802)	97
Κείμε. 1: Η εθνική πολιτική για την ισότητα των φύλων 2010-2013	97
Κείμε. 2: Προκαταλήψεις και στερεότυπα	98
Κείμε. 3: Διάλογοι σε φωτεινό καφενείο	99
6ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 31452)	101
Κείμε. 1: Έμφυλη βία: Ορισμός, Αιτίες και Συνέπειες	101
Κείμε. 2: Γράμμα στην κόρη μου	102
Κείμε. 3: Σπίτι και γυναίκα	103
5η Θεματική ενότητα: ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ	105
7ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26598)	107
Κείμε. 1: Καμία πατρίδα για την τρίτη ηλικία	107
Κείμε. 2: Ηλικιωμένων εγκώμιο	108
Κείμε. 3: [Κάποιος σήμερα]	109
6η Θεματική ενότητα: ΗΘΙΚΗ – ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	112
8ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 27647)	113
Κείμε. 1: Διεθνές Δίκαιο για την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: Ερωτήσεις και Απαντήσεις	113

Κείμ. 2: Η γκιλοτίνα τραυμάτισε τον Ουγκό	114
Κείμ. 3: Έθιμα ταφής	115
9ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 24909)	117
Κείμ. 1: «Ηθική και οικουμενικές αξίες στον σημερινό κόσμο»	117
Κείμ. 2: Απόσπασμα από τη βιογραφία: Αλβέρτος Σβάιτσερ	118
Κείμ. 3: Τα όπλα	119
7η Θεματική ενότητα: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	121
10ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 24894)	123
Κείμ. 1: Οικογένεια σε κρίση	123
Κείμ. 2: Συνέντευξη του Ιταλού Αντρέα Μποτσέλι	124
Κείμ. 3: Το μονοπάτι στη θάλασσα	126
8η Θεματική ενότητα: ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ	128
11ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26645)	130
Κείμ. 1: Ο αντίκτυπος της τεχνολογίας	130
Κείμ. 2: Η τεχνολογική ανάπτυξη στα όρια της	131
Κείμ. 3: Ανικανοποίητο	132
9η Θεματική ενότητα: ΤΕΧΝΗΤΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ	134
12ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26601)	135
Κείμ. 1: Ψηφιακά κατοικίδια	135
Κείμ. 2: Η ελευθερία μας γίνεται ανελευθερία	137
Κείμ. 3: Η Κλάρα και ο Ήλιος	138
10η Θεματική ενότητα: ΕΠΙΣΤΗΜΗ	141
13ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 31363)	142
Κείμ. 1: Επιστήμη και Προφητεία	142
Κείμ. 2: Συνέντευξη στον Σάκη Ιωαννίδη	143
Κείμ. 3: Είναι που με φαρμάκωσε η γνώση	145
11η Θεματική ενότητα: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	147
14ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 25122)	148
Κείμ. 1: Η κλιματική αλλαγή είναι εδώ!	148
Κείμ. 2: Κλιματική αλλαγή: Πώς θα είναι η ζωή στην Ελλάδα σε δέκα χρόνια	150
Κείμ. 3: Προφητεία	151

12η Θεματική ενότητα: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	153
15ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 27699)	154
Κείμε. 1: Η αναγκαιότητα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης	154
Κείμε. 2: Σκίτσο του Osvaldo Gutierrez	155
Κείμε. 3: Μαύρο νερό	156
16ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26518)	158
Κείμε. 1: Πώς τα σχολεία της Σουηδίας εκπαιδεύουν παιδιά με περιβαλλοντική συνείδηση	158
Κείμε. 2: Αυτός ο πλανήτης είναι το μόνο σπίτι μας	159
Κείμε. 3: [Η γιαγιά μου η Αθήνα]	160
13η Θεματική ενότητα: ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ	163
17ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 35701)	164
Κείμε. 1: Τι είναι ο σπισισμός;	164
Κείμε. 2: Φιλόζωοι μόνο για σκύλους και γάτες	166
Κείμε. 3: Αφύπνιση	167
14η Θεματική ενότητα: ΜΕΤΑΛΛΑΓΜΕΝΑ ΤΡΟΦΙΜΑ – ΔΙΑΤΡΟΦΗ	169
18ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 24997)	170
Κείμε. 1: Τα μεταλλαγμένα τρόφιμα και οι κίνδυνοι που κρύβουν	170
Κείμε. 2: Ντομάτες γεμιστές (με ορμόνες)	171
Κείμε. 3: Το ελάχιστο	172
15η Θεματική ενότητα: ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ	174
19ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 23792)	175
Κείμε. 1: Παγκοσμιοποίηση και μύθοι	175
Κείμε. 2: Οικουμενική διακήρυξη της UNESCO για την πολιτισμική πολυμορφία ...	177
Κείμε. 3: Η κιβωτός του Νώε	178
16η η Θεματική ενότητα: ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ	181
20ό Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 30081)	182
Κείμε. 1: Η 35χρονη Έσμα δεν θα περιμένει άλλο	182
Κείμε. 2: Συνέντευξη του Τίτου Πατρίκιου	183
Κείμε. 3: Ο ουρανός	184
17η Θεματική ενότητα: ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ	186
21ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 35587)	188
Κείμε. 1: Το σχολείο οφείλει να καλλιεργήσει έναν πατριωτισμό μακριά από φοβικά σύνδρομα	188

Κείμε. 2: Τι σημαίνει πατριωτισμός σήμερα;	189
Κείμε. 3: Αναφορά στον Γκρέκο	190
18η Θεματική ενότητα: ΚΟΣΜΟΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	192
22ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 24995)	193
Κείμε. 1: Πολίτες του κόσμου	193
Κείμε. 2: Πολυτροπικό	194
Κείμε. 3: Ο Αφρικανός στο εξωτερικό	195
19η Θεματική ενότητα: ΠΑΡΑΔΟΣΗ	198
23ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26644)	199
Κείμε. 1: Η σημασία της λαϊκής παράδοσης	199
Κείμε. 2: Σεβασμός στην παράδοση αλλά όχι αγιοποίηση	200
Κείμε. 3: Αστραδενή	202
20ή Θεματική ενότητα: ΤΕΧΝΗ	204
24ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 31365)	205
Κείμε. 1: Αφροδίτη της Μήλου ή Δεσποινίδα της Αβινιόν	205
Κείμε. 2: Περί ασχήμιας στην τέχνη	207
Κείμε. 3: Ένα διαμέρισμα στο Παρίσι	208
21η Θεματική ενότητα: ΓΛΩΣΣΑ	210
25ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26569)	211
Κείμε. 1: [Το υλικό της σκέψης. Η γλώσσα ως παράθυρο στην ανθρώπινη φύση]	211
Κείμε. 2: Η συνείδηση αποτελεί ακόμα μεγάλο μυστήριο	212
Κείμε. 3: Δυο λέξεις συναντώνται για πρώτη φορά	214
22η Θεματική ενότητα: ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	216
26ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26525)	217
Κείμε. 1: Τα δύο βασικά βάρη της δημοκρατίας	217
Κείμε. 2: Το βολικό μπαλάκι των άβολων ευθυνών	218
Κείμε. 3: Ελληνική Επαρχία μ.Χ.	219
23η Θεματική ενότητα: ΕΥΘΥΝΗ – ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	221
27ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26536)	222
Κείμε. 1: Ελευθερία και ευθύνη. Είμαστε όσο ελεύθεροι νομίζουμε πως είμαστε;	222
Κείμε. 2: Ο δικός σου χρόνος	223
Κείμε. 3: Απολογία νομοταγούς	225

24η Θεματική ενότητα: Η ΑΜΦΙΒΟΛΙΑ	227
28ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 23799)	228
Κείμε. 1: Η αξία της αμφιβολίας	228
Κείμε. 2: (Συνέντευξη του Νίκου Πορτοκάλογλου)	229
Κείμε. 3: Ο Κανόνας	230
25η Θεματική ενότητα: Η ΑΠΟΤΥΧΙΑ	232
29ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 23800)	233
Κείμε. 1: (Κείμενο του Χρήστου Καμπόλη)	233
Κείμε. 2: (Συνέντευξη του ηθοποιού και θεατρολόγου Χ. Παπαμιχαήλ)	234
Κείμε. 3: ΜΟΥΣΙΚΟΙ Σ'ΕΝΑ ΠΑΡΑΘΑΛΑΣΣΙΟ ΚΕΝΤΡΟ	235
26η Θεματική ενότητα: Η ΜΟΝΑΞΙΑ	237
30ό Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 24907)	238
Κείμε. 1: Μοναξιά: η πληγή του 21ου αιώνα	238
Κείμε. 2: Οι μοναχικοί άνθρωποι έχουν βλέμμα βαθύ	239
Κείμε. 3: Οι πολυάνθρωπες οι πολιτείες	240
27η Θεματική ενότητα: Η ΕΥΤΥΧΙΑ	243
31ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26522)	244
Κείμε. 1: Η κατάκτηση της ευτυχίας σε 7 απλά μαθήματα	244
Κείμε. 2: Τι είναι το slowliving που κατακτά όλο και περισσότερους οπαδούς	246
Κείμε. 3: [Χαμογέλα ρε... τι σου ζητάνε;]	247
28η Θεματική ενότητα: Η ΜΑΖΟΠΟΙΗΣΗ	249
32ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 30226)	250
Κείμε. 1: [Ατομικισμός, Μαζοποίηση και Μοναξιά]	250
Κείμε. 2: [Ο αιώνας μας]	251
Κείμε. 3: Οι καλές μέρες	252
33ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 30152)	253
Κείμε. 1: Το φαινόμενο της μαζοποίησης	253
Κείμε. 2: Παγκόσμιο χωριό	254
Κείμε. 3: [Ο διωγμός]	255
29η Θεματική ενότητα: ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	258
34ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 24892)	259
Κείμε. 1: [Το φίλαθλο πνεύμα]	259

Κείμε. 2: Σπορ και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας	260
Κείμε. 3: Μια νύχτα με τον Σπύρο Λούη	261
30η Θεματική ενότητα: ΤΗΛΕΡΓΑΣΙΑ	263
35ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 24895)	264
Κείμε. 1: (Κείμενο του Νίκου Σαραντάκου)	264
Κείμε. 2: Πώς μπορούμε να «τηλε-εργαζόμαστε αποτελεσματικά;»	266
Κείμε. 3: ΑΟΥΤΕΛ - ΑΟΥΤΟ ΕΛΕΚΤΡΙΚΑ	267
31η Θεματική ενότητα: Η ΦΙΛΙΑ	269
36ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 23798)	270
Κείμε. 1: [Των Νεοελλήνων οι παρέες]	270
Κείμε. 2: [Φίλος με τον εαυτό σου πρώτα...]	271
Κείμε. 3: Δύσκολη τόλμη	273
37ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 35695)	274
Κείμε. 1: Οι «φίλοι» στο facebook είναι φίλοι;	274
Κείμε. 2: Διαπροσωπικές σχέσεις στην εφηβεία – οι φίλοι και η ομάδα των συνομηλίκων	275
Κείμε. 3: Καθώς κυλούν τα χρόνια	276
32η Θεματική ενότητα: ΕΙΡΗΝΗ	279
38ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 30060)	280
Κείμε. 1: Πόλεμος και Ειρήνη	280
Κείμε. 2: Πόλεμος και ανθρώπινα δικαιώματα	282
Κείμε. 3: Το περισσότερι	282
33η Θεματική ενότητα: ΕΦΗΒΕΙΑ – ΑΝΤΙΚΟΜΦΟΡΜΙΣΜΟΣ	284
39ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 31367)	286
Κείμε. 1: Οι ασυμβίβαστοι	286
Κείμε. 2: [Ο έφηβος και τα προβλήματά του]	287
Κείμε. 3: Στα είκοσί του...	288
34η Θεματική ενότητα: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	290
40ό Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 30062)	291
Κείμε. 1: Πόσο ηθικοί ταξιδιώτες είμαστε;	291
Κείμε. 2: [«The House Of The Exiles»]	293
Κείμε. 3: Στο ξένο σπίτι	294

Γ' ΜΕΡΟΣ**ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ**

1ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26524)	299
2ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 30059)	302
3ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 27646)	304
4ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26526)	307
5ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 23802)	311
6ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 31452)	313
7ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26598)	316
8ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 27647)	319
9ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 24909)	322
10ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 24894)	324
11ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26645)	327
12ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26601)	330
13ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 31363)	333
14ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 25122)	336
15ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 27699)	339
16ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26518)	342
17ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 35701)	344
18ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 24997)	347
19ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 23792)	350
20ό Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 30081)	353
21ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 35587)	356
22ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 24995)	358
23ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26644)	361
24ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 31365)	364
25ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26569)	366
26ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26525)	369
27ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26536)	371
28ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 23799)	374
29ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 23800)	377
30ό Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 24907)	379
31ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 26522)	382

32ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 30226)	384
33ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 30152)	387
34ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 24892)	391
35ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 24895)	393
36ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 23798)	396
37ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 35695)	398
38ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 30060)	401
39ο Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 31367)	404
40ό Κριτήριο Αξιολόγησης (ΚΩΔ. 30062)	407
Βιβλιογραφία	411
Πληροφορίες για τη συγγραφέα	412

Α΄ ΜΕΡΟΣ

ΘΕΩΡΙΑ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΘΕΜΑΤΩΝ

Παρουσίαση του τρόπου αξιολόγησης

που υποδεικνύεται από το ΙΕΠ στην Τράπεζα Θεμάτων

Περιλαμβάνει Κριτήρια Αξιολόγησης στα οποία έχουν τεθεί ενδεικτικά το ΘΕΜΑ 2 και το ΘΕΜΑ 3. Το ΘΕΜΑ 1 και το ΘΕΜΑ 4 στο βιβλίο έχουν συνταχθεί από τη συγγραφέα, ακολουθώντας τις οδηγίες του ΙΕΠ για τον τρόπο διδασκαλίας και εξέτασης του μαθήματος. Ένα ολοκληρωμένο κριτήριο περιλαμβάνει: Α. τρία (3) μη διδαγμένα κείμενα: έχουν συνολική έκταση μέχρι τρεις σελίδες. Το πρώτο είναι μη λογοτεχνικό, (άρθρο, δοκίμιο, συνέντευξη, επιστολή, ομιλία, επιφυλλίδα). Το δεύτερο κείμενο είναι κι αυτό μη λογοτεχνικό, ενδέχεται να είναι κι αυτό άρθρο, χρονογράφημα, συνέντευξη, στοχαστικό δοκίμιο, ομιλία, ή ένα πολυτροπικό κείμενο, όπως γράφημα ή σκίτσο. Το τρίτο κείμενο είναι λογοτεχνικό (ποίημα, απόσπασμα από μυθιστόρημα, διήγημα, νουβέλα) το οποίο συνοδεύεται από εισαγωγικό σημείωμα που περιέχει πληροφορίες σχετικά με τον συγγραφέα ή το συνολικό έργο από το οποίο προέρχεται το απόσπασμα.

Θέματα-ζητούμενα:

ΘΕΜΑ 1: Το πρώτο θέμα σχετίζεται με το ένα από τα δύο μη λογοτεχνικά κείμενα και αφορά ερώτηση για τη συνοπτική απόδοση στοιχείων ή μέρους του κειμένου (ενός εκ των δύο μη λογοτεχνικών κειμένων). Βαθμολογείται με 20 Μονάδες.

ΘΕΜΑ 2: Το δεύτερο θέμα αποτελείται από 3 ερωτήματα διαφορετικά μεταξύ τους, με δυνατότητα κάποιο/κάποια από αυτά να είναι κλειστού τύπου και με ενδεχόμενη αιτιολόγηση της απάντησης. Το πρώτο ερώτημα αφορά την κατανόηση του κειμένου ή τη συνοπτική απόδοση των απόψεων-θέσεων που διατυπώνονται για ένα από τα πραγματευόμενα στο κείμενο θέματα. Το δεύτερο ερώτημα αφορά την οργάνωση του λόγου (συνοχή, συνεκτικότητα, τρόποι ανάπτυξης, συλλογιστική πορεία). Το τρίτο ερώτημα αφορά τη λειτουργία μορφοσυντακτικών δομών του κειμένου, επικοινωνιακές συνθήκες, πλαίσιο, στόχους, σημειωτικούς τρόπους, βασικές κειμενικές λειτουργίες, λεξιλόγιο, υφολογικά στοιχεία, στίξη, γλωσσικές ποικιλίες. Το δεύτερο θέμα βαθμολογείται συνολικά με 35 μονάδες (15+10+10).

ΘΕΜΑ 3: Το τρίτο θέμα αναφέρεται στο λογοτεχνικό κείμενο και ζητείται από τους/τις μαθητές/-τριες να σχολιάσουν ερμηνευτικά το κείμενο, να παρουσιάσουν την πρόσληψη/ανταπόκρισή τους σε αυτό, να προβούν σε στοχαστικές επισημάνσεις (αποδοχή ή απόρριψη) που αφορούν χαρακτήρες του κειμένου, θέσεις, στάσεις, ιδέες, αξίες, κοινωνικά περιβάλλοντα. Το τρίτο θέμα βαθμολογείται με 15 μονάδες.

ΘΕΜΑ 4: Το τέταρτο θέμα σχετίζεται με τα μη λογοτεχνικά κείμενα και αφορά τη γραπτή παραγωγή κριτικού λόγου επί θέματος ή θεμάτων που απορρέουν και προεκτείνουν τα κείμενα αναφοράς. Με αυτό καλούνται οι μαθητές/-τριες να κρίνουν, να σχολιάσουν σημεία του κειμένου ή να ανασκευάσουν θέσεις του, αναπτύσσοντας τεκμηριωμένα τις προσωπικές απόψεις τους. Το μαθητικό κείμενο αναπτύσσεται με τη μορφή κειμένου επιχειρηματολογίας (δημόσια ομιλία, επιστολή, άρθρο) και έχει έκταση 350-400 λέξεις. Το τέταρτο θέμα βαθμολογείται με 30 μονάδες.

1. Οδηγίες για το ΘΕΜΑ Α (αφορά τη συνοπτική απόδοση μέρους του ενός μη λογοτεχνικού κειμένου)

Να παρουσιάσετε με συνοπτικό τρόπο το περιεχόμενο του κειμένου / της παραγράφου / της μαρτυρίας του κειμένου 1 ή 2. Στη συνοπτική απόδοση των ιδεών του κειμένου είναι χρήσιμο να ακολουθούμε κάποια βασικά βήματα, προκειμένου να επιτύχουμε το επιθυμητό αποτέλεσμα:

- α) Μελέτη του αποσπάσματος ή των δοθέντων χωρίων. Προσεκτική ανάγνωση.
- β) Εντοπισμός του θεματικού κέντρου και της οπτικής γωνίας του συγγραφέα.
- γ) Επισήμανση των βασικών ιδεών στην παράγραφο ή στις παραγράφους που μας ορίζει η εκφώνηση.

Προσοχή:

Είτε πρόκειται για εστιασμένη περίληψη, είτε για συνοπτική απόδοση μέρους του κειμένου προσέχουμε να αποδώσουμε τα κύρια σημεία, αποκωδικοποιώντας τις ουσιώδεις πληροφορίες και εστιάζοντας σε λέξεις και φράσεις «κλειδιά». Χρησιμοποιούμε τις κατάλληλες **τεχνικές πύκνωσης**.

Η πύκνωση επιτυγχάνεται με τη χρήση:

1. Ονοματικών συνόλων αντί ρηματικών συνόλων.
2. Συνωνύμων.
3. Υπερώνυμων αντί συνυπωνύμων.
4. Μετοχών αντί δευτερευουσών προτάσεων.
5. Φράσης που περιγράφει όλες τις πράξεις – ενέργειες.

6. Πλαγίου λόγου αντί ευθέος λόγου.
7. Προτάσεων κρίσης αντί ερωτηματικών.
8. Κυριολεκτικής γλώσσας αντί μεταφορικής.
9. Ουσιαστικών και επιρρημάτων αντί αναφορικών προτάσεων.
10. Ενός ρήματος σε κατάφαση αντί σε άρνηση (διαφωνεί αντί δεν συμφωνεί – αποστασιοποιείται ή απέχει αντί δεν συμμετέχει).
11. Βραχυπερίοδου λόγου με τη χρήση συνοπτικών προτάσεων αντί μακροσκελών και περίτεχνων.
12. Λιγότερων επιθέτων: Απλοποιήστε το κείμενο χρησιμοποιώντας λιγότερους επιθετικούς προσδιορισμούς και περιγραφικές λέξεις.
 - ▶ Παραλείπουμε τις παραθέσεις, τις επεξηγήσεις, τα παραδείγματα, πορίσματα ερευνών, τις μαρτυρίες, τα λόγια μιας αυθεντίας και όλα τα συγκεκριμένα στοιχεία / διασώζουμε το συμπέρασμα από αυτά.
 - ▶ Προσέχουμε εκτός από την απόδοση του περιεχομένου, τη δομή και την έκφραση. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ • Θεματικό Κέντρο • Επιμέρους κύρια σημεία ΜΟΡΦΗ • ΔΟΜΗ • Ενότητα • Συνοχή • Συνεκτικότητα • Αλληλουχία • ΈΚΦΡΑΣΗ (γλώσσα/ύφος) • Ακριβολογία • Σαφήνεια • Χρήση συνωνύμων • Κατάλληλο ύφος • Ενεργητική και Παθητική σύνταξη • Σωστή χρήση σημείων στίξης.

2. Ερωτήσεις και απαντήσεις Θεωρίας για το ΘΕΜΑ Β

Πρόκειται για πιθανές διατυπώσεις ερωτήσεων και ενδεικτικές απαντήσεις που καλύπτουν όλη τη θεωρία της Νεοελληνικής Γλώσσας που απαιτείται να γνωρίζουν οι μαθητές.

Προσοχή:

Οι ερωτήσεις θεωρίας (Θέμα Β) είναι κειμενοκεντρικές. Επομένως, ο/η εξεταζόμενος/η για να δώσει μια ολοκληρωμένη και ορθή απάντηση, εξετάζει ενδεχομένως το γενικότερο ή ειδικότερο θέμα του κειμένου, προσαρμόζει κάθε φορά την απάντηση στο συγκεκριμένο νοηματικό πλαίσιο, λαμβάνοντας υπόψη του συχνά και το επικοινωνιακό πλαίσιο (πομπός-δέκτης, θέμα, πρόθεση, μέσο).

Ενδεικτικές διατυπώσεις ερωτήσεων Θεωρίας Τράπεζας Θεμάτων

1 Ποιος είναι ο τρόπος ανάπτυξης (μέθοδος ανάπτυξης) παραγράφου; Εντοπίζουμε τον τρόπο ή τους τρόπους και θα αιτιολογήσουμε αναφερόμενοι σε στοιχεία μορφής (γλωσσικό πλαίσιο) και περιεχομένου:

- α) Ορισμός (ονομάζεται, λέγεται, ορίζεται, είναι).
- β) Παράδειγμα ή παραδείγματα (λ.χ., π.χ.).
- γ) Σύγκριση-αντίθεση (όμως, αλλά, αντίθετα, απ' τη μια πλευρά).
- δ) Διαίρεση (διακρίνεται, χωρίζεται, διαιρείται, είδη-κατηγορίες, μορφές).
- ε) Αναλογία (όπως-έτσι, όσο-τόσο): Πρόκειται για μια μεταφορική σύγκριση, η θεματική περίοδος είναι διατυπωμένη ως παρομοίωση, ενώ οι έννοιες που συγκρίνονται ανήκουν σε διαφορετικές κατηγορίες.
- στ) Αιτιολόγηση (γιατί, διότι, επειδή): Η θεματική περίοδος είναι διατυπωμένη με τέτοιο τρόπο, ώστε να προκαλεί το ερώτημα «γιατί», ενώ η απάντηση βρίσκεται στις λεπτομέρειες-σχόλια.
- ζ) Αίτιο-αποτέλεσμα (αφού, άρα). Στη θεματική διατυπώνεται η αιτία ή οι αιτίες που οδηγούν σε ένα αποτέλεσμα ή σε αποτελέσματα. Ενδέχεται να συμβεί και το αντίθετο: το αποτέλεσμα να δίνεται στη θεματική και στη συνέχεια να παρατίθεται το αίτιο ή τα αίτια ή ακόμη η θεματική να περιέχει και το αίτιο και το αποτέλεσμα και να αναπτύσσονται και τα δύο στα σχόλια.

2 Να χαρακτηρίσετε τη λειτουργία της γλώσσας (δηλωτική – συνυποδηλωτική).

- α) Δηλωτική-Κυριολεκτική-Αναφορική: Απευθύνεται στη λογική του δέκτη. / Δίνει έμφαση στο μήνυμα. / Καθιστά εύληπτο το μήνυμα. / Προσδίδεται αντικειμενικότητα στον λόγο. β) Συνυποδηλωτική-Μεταφορική-Ποιητική. Απευθύνεται στο θυμικό του δέκτη επιδιώκοντας να τον ευαισθητοποιήσει-συγκινήσει. / Προκαλεί αισθητική συγκίνηση. / Κλιμακώνει το ενδιαφέρον. / Καθιστά το ύφος γλαφυρό-λογοτεχνικό. / Προσδίδεται ζωντάνια και παραστατικότητα.

3 Να βρείτε τις συνυποδηλωτικές εκφράσεις και να εξηγήσετε τη σκοπιμότητά τους.

Συνυποδηλωτικές εκφράσεις = μεταφορές, παρομοιώσεις κ.λπ. Χρησιμοποιούνται για λυρικότητα, για διέγερση του ενδιαφέροντος του αναγνώστη, για καλαισθησία, για ποιικιλία στο ύφος του κειμένου κ.λπ. Να συσχετιστεί με το νόημα του χωρίου.

4 Μελετήστε τη συνοχή, τη συνεκτικότητα, την ενότητα και την αλληλουχία του κειμένου ή της παραγράφου.

Αλληλουχία: ονομάζεται η λογική σειρά με την οποία είναι ιεραρχημένες οι ιδέες του

κειμένου. Επιτυγχάνεται με τη σαφή διάκριση των τμημάτων [πρόλογος, κύριο μέρος, επίλογος (τριμερής δομή)] και των υποτμημάτων του κύριου μέρους καθώς και με τη σωστή διάταξη των ιδεών [χρονολογική, τοπική (σε περιγραφικά κείμενα), λογική (σε αποδεικτικά ή σε διασαφητικά κείμενα)]. Ενότητα: ονομάζεται η οργάνωση γύρω από ένα κοινό θεματικό κέντρο και ο άμεσος συσχετισμός με το θέμα. Συνεκτικότητα: ονομάζεται η νοηματική συνάφεια ανάμεσα στις προτάσεις, τις περιόδους και τις παραγράφους του κειμένου. Συνοχή: ονομάζεται η σύνδεση των προτάσεων, των περιόδων, των παραγράφων, των τμημάτων του κειμένου. Επιτυγχάνεται με:

- διαρθρωτικές λέξεις,
- αντωνυμίες (ο οποίος, όπου, αυτός),
- επανάληψη χαρακτηριστικών λέξεων ή φράσεων του κειμένου (όχι κατάχρηση),
- νοηματική συγγένεια,
- την οργάνωση του λόγου στον άξονα του χώρου ή του χρόνου,
- τη διατήρηση ενιαίου ύφους,
- παράλειψη λέξης/φράσης που ήδη αναφέρθηκε,
- χρήση υπερώνυμων (ο δικηγόρος, ο επαγγελματίας) ή υπωνύμων ή συνώνυμων (ο καθηγητής, ο παιδαγωγός), κτλ.

5 Να βρείτε τις διαρθρωτικές λέξεις και να αναφέρετε τι δηλώνουν.

Οι διαρθρωτικές λέξεις ή φράσεις δηλώνουν:

1. Αιτιολόγηση: Εξαιτίας, επειδή, γιατί, διότι, αφού, μια και, μια που, ένας ακόμη λόγος, καθώς, αυτό οφείλεται/εξηγείται/ερμηνεύεται/αιτιολογείται, εφόσον, η αιτία-ο λόγος-η εξήγηση είναι, γι' αυτόν τον λόγο, έτσι...
2. Αποτέλεσμα: Ως επακόλουθο, κατά συνέπεια, γι' αυτόν τον λόγο, ώστε, έτσι...
3. Αντίθεση-εναντίωση: Αλλά, μα, όμως, και όμως, παρά, μόνο, παρόλο, ωστόσο, εντούτοις, μάλιστα, έπειτα, μολαταύτα, εξάλλου, αντίθετα, σε αντίθεση, απεναντίας, διαφορετικά, ειδάλλως, αλλιώς, αλλιώςίτικα, από την άλλη πλευρά, ενώ, αν και, και αν, μολονότι, αντίστροφα, ενάντια, στον αντίποδα, ακόμη κι αν, παρ' όλα αυτά...
4. Χρονική σχέση: Ύστερα, προηγουμένως, στη συνέχεια, πρώτα, αρχικά, πριν, εν τω μεταξύ, έπειτα, τέλος, όταν, καθώς, οπότε, μόλις, αργότερα...
5. Όρο-προϋπόθεση: Αν, εκτός αν, σε περίπτωση που, με την προϋπόθεση...
6. Επεξήγηση: Δηλαδή, ειδικά, ειδικότερα, συγκεκριμένα, αυτό σημαίνει, με άλλα λόγια, με όσα είπα προηγουμένως εννοούσα, για να γίνω πιο σαφής, για να με καταλάβετε...
7. Έμφαση: Το σημαντικότερο απ' όλα, το κυριότερο, είναι αξιοσημείωτο, αξίζει να σημειωθεί/επισημανθεί, εκείνο που προέχει, θα έπρεπε να τονιστεί, αξιοπρόσεχτο είναι, ιδιαίτερα σημαντικό είναι, πρέπει ακόμη να σημειωθεί...
8. Παράδειγμα-διευκρίνιση: Λόγου χάρη, π.χ., για παράδειγμα κτλ.
9. Απαρίθμηση επιχειρημάτων, εισαγωγή μιας καινούριας ιδέας: Πρώτο... δεύτερο, καταρχήν, τελικά, το επόμενο επιχείρημα/θέμα...

10. Διάρθρωση του κειμένου: Το άρθρο / η μελέτη / η εισήγηση / η ομιλία μου χωρίζεται σε... μέρη: στο πρώτο...
11. Συμπέρασμα, ανακεφαλαίωση: Για να συνοψίσουμε, συγκεφαλαιώνοντας, επιλογικά, συμπερασματικά, λοιπόν, τελικά, συνάγεται το συμπέρασμα, ανακεφαλαιώνοντας...
12. Γενίκευση: Γενικά, τις περισσότερες φορές, ευρύτερα...
13. Προσθήκη: Επιπλέον, εξάλλου, άλλωστε, επίσης, ακόμη, επιπρόσθετα...
14. Επιβεβαίωση - βεβαιότητα: Σίγουρα, βέβαια, μάλιστα, πράγματι, αναμφίβολα ασφαλώς, αναντίρρητα, αναμφισβήτητα...

6 Να εντοπίσετε το είδος των αναφορικών προτάσεων:

- α) Ονοματικές (εισάγονται με αναφορικές αντωνυμίες και λειτουργούν ως υποκείμενα, αντικείμενα ή ονοματικοί προσδιορισμοί) ή επιρρηματικές (εισάγονται με αναφορικά επιρρήματα ή αναφορικούς προσδιορισμούς, έχουν θέση επιρρήματος και δηλώνουν τόπο, τρόπο, χρόνο, αιτία, ποσό).
- β) Παραθετικές (χωρίζονται με κόμμα και δεν αποτελούν απαραίτητο συμπλήρωμα της κύριας) ή προσδιοριστικές (αποτελούν απαραίτητο συμπλήρωμα της κύριας).

7 Παρατακτική και υποτακτική σύνδεση:

- Παρατακτική σύνδεση: όταν ισοδύναμες προτάσεις, κύριες συνδέονται μεταξύ τους με το είτε, και, ή, αλλά.
- Υποτακτική σύνδεση (απλή): όταν συνδέεται μια κύρια με μια δευτερεύουσα πρόταση.
- Υποτακτική σύνδεση διαδοχική: όταν μια δευτερεύουσα εξαρτάται από άλλη δευτερεύουσα πρόταση.
- Σκοπός παράταξης: αμεσότητα, εύληπτο νόημα, εκλαϊκευση ύφους.
- Σκοπός υπόταξης: συνθετότητα και πολυπλοκότητα νοήματος, κύρος στον λόγο.

8 Ποια η σκοπιμότητα της επίκλησης στην αυθεντία;

- α. Προσδίδει εγκυρότητα και ισχυροποιεί τη γνώμη του γράφοντος.
- β. Συμπληρώνει και επαυξάνει τον ισχυρισμό του ομιλητή.
- γ. Ενισχύει την πειστικότητα.
- δ. Προσδίδει υφολογική ποικιλία.
- ε. Προσδίδει γνώση.
- στ. Προσδίδει αμεσότητα και φυσικότητα.
- ζ. Αποφεύγεται η παράθεση μακροσκελών αναλύσεων.

9 Τι επιδιώκει ο συγγραφέας με τη χρήση αναλογίας;

Εντοπίζουμε την αναλογία και τα συγκρινόμενα μέρη και τις ομοιότητες μεταξύ τους. Με τη χρήση αναλογίας ο συγγραφέας διευκολύνει τον αναγνώστη στην κατανόηση της έννοιας αφού καθιστά εύληπτο το νόημα. Προσδίδει παραστατικότητα, πρωτοτυπία και ποικιλία στο ύφος. Σχολιάζουμε τη συγκεκριμένη αναλογία σε σχέση με τη θέση και το νόημα του χωρίου.

► ΡΥΘΜΟΣ ΤΗΣ ΑΦΗΓΗΣΗΣ

Καθορίζεται από:

ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΕΙΡΑ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ
<p>Ο αφηγητής παραβιάζει τις περισσότερες φορές τη φυσική διαδοχή των γεγονότων και έτσι προκύπτουν αναχρονίες:</p> <p>A) αναδρομικές αφηγήσεις / αναδρομές / αναλήψεις / φλας μπακ: αφήγηση γεγονότων που συνέβησαν προγενέστερα από το σημείο της ιστορίας, που βρίσκεται ο αφηγητής</p> <p>B) πρόδρομες αφηγήσεις / προλήψεις: αφήγηση γεγονότων που θα συμβούν αργότερα</p> <p>Επίσης μπορεί να έχουμε:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ευθύγραμμη αφήγηση / ομαλή / γραμμική: εξιστόρηση γεγονότων με χρονική σειρά • αντίστροφη, • με εγκιβωτισμούς (παρεμβολή άλλης αφήγησης μέσα στην ευρύτερη αφήγηση), • προοικονομία, • προσήμανση (προϊδεασμός), • in medias res 	<p>Ο χρόνος της αφήγησης είναι συνήθως μικρότερος από τον χρόνο των γεγονότων. Ο αφηγητής άλλοτε συμπυκνώνει και άλλοτε επιμηκύνει τον χρόνο της αφήγησης σε σχέση με τον χρόνο των γεγονότων. Αυτό το πετυχαίνει με:</p> <p>A) έλλειψη (αφηγηματικό κενό), επιταχύνεται η αφήγηση (φράσεις όπως «μετά από λίγο καιρό...»)</p> <p>B) συμπύκνωση (σύνοψη/περίληψη) επιταχύνεται η αφήγηση με περίληψη μεγάλου αριθμού γεγονότων.</p> <p>Γ) παράλειψη, όταν υπερπηδούνται γεγονότα που δεν κρίνονται απαραίτητα.</p> <p>Δ) παύση, επιβραδύνεται η αφήγηση</p> <p>E) σκηνή, οπότε έχουμε την ισοχρονία, δηλαδή ίσο χρόνο ιστορίας και αφήγησης</p>	<p>Μπορεί ένα γεγονός να συνέβη μια φορά, αλλά να παρουσιάζεται περισσότερες μέσες στο έργο με διαφορετικό τρόπο ή στόχο. Σε αυτή την περίπτωση έχουμε:</p> <p>A) μοναδική αφήγηση: το γεγονός συμβαίνει και παρουσιάζεται στην αφήγηση μία φορά.</p> <p>B) επαναληπτική αφήγηση / επαναλήψεις: το γεγονός συνέβη μία φορά αλλά παρουσιάζεται πολλές φορές στην αφήγηση.</p> <p>Γ) θαμιστική αφήγηση: παρουσιάζεται μία φορά στην αφήγηση ένα γεγονός που συνέβη πολλές φορές στην ιστορία.</p>

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

ΑΦΗΓΗΣΗ

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ	ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ
Διήγηση Μίμηση Διάλογος Περιγραφή Σχόλιο Εσωτερικός μονόλογος Ελεύθερος πλάγιος λόγος	Οπτική γωνία της αφήγησης Τύποι αφηγητή Αφηγηματικά επίπεδα Εστίαση Αφηγηματικός χρόνος

ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΣΗ ΧΡΗΣΗΣ / ΠΡΟΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ**ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ**

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ	ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΣΗ ΧΡΗΣΗΣ
Διάλογος	Πρωθείται η δράση και η εξέλιξη του μύθου, αποκαλύπτονται τα πρόσωπα, τα κίνητρα και οι προθέσεις τους, προσδίδεται ζωντάνια και παραστατικότητα, παρουσιάζονται οι σκέψεις και ο χαρακτήρας των ηρώων.
Περιγραφή	Αισθητική απόλαυση, δημιουργεί εικόνες στον αναγνώστη ώστε να φανταστεί πρόσωπα, χώρο, αντικείμενα, δημιουργεί ατμόσφαιρα, αποτελεί ένα διάλειμμα στη δράση και την εξέλιξη, μπορεί να δίνει πληροφορίες για πρόσωπα και γεγονότα.
Μονόλογος / εσωτερικός μονόλογος	Παρουσιάζει το ήθος, τον χαρακτήρα, τις βαθύτερες συναισθηματικές και ψυχικές ανάγκες του ήρωα, φωτίζει τα κίνητρα και τις προθέσεις του, δημιουργεί αμεσότητα, δραματικότητα, ο αναγνώστης μετέχει στην εσωτερική ζωή του ήρωα.
Διήγηση/αφήγηση/έκθεση	Ο αφηγητής παρουσιάζει τα γεγονότα και τα λόγια των προσώπων με έμμεσο τρόπο.
Σχόλιο	Βοηθά τον αναγνώστη να καταλάβει πράξεις και λόγια των ηρώων, τις αιτίες και τις συνέπειες καταστάσεων, επιβραδύνει την αφήγηση και παρουσιάζει τη στάση που υιοθετεί ο αφηγητής απέναντι στα γεγονότα ή τα πρόσωπα.

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

ΤΕΧΝΙΚΗ	ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΣΗ ΧΡΗΣΗΣ
Ευθύγραμμη αφήγηση	Παρουσίαση της σειράς των γεγονότων ώστε ο αναγνώστης να έχει μια χρονική ακολουθία στο μυαλό του.
Ab ovo	Ο αναγνώστης εξ αρχής τοποθετείται στη φυσική χρονική σειρά των γεγονότων.
Ανάδρομη αφήγηση	Φωτίζονται πλευρές της ιστορίας, εξηγούνται συμπεριφορές των ηρώων, παρέχονται πληροφορίες που διεγείρουν το ενδιαφέρον και εντείνουν την αγωνία.
Πρόδρομη αφήγηση	Προετοιμάζει τον αναγνώστη για μελλοντικά γεγονότα, παρέχει πληροφορίες, εντείνει την αγωνία, αφήνει υπονοούμενα και υπαινιγμούς που θα συσχετιστούν με τα μελλούμενα.
In medias res	Δίνει ποικιλία στην αφήγηση, προκαλεί το ενδιαφέρον του αναγνώστη, κάνει την αφήγηση πιο περίπλοκη γιατί έτσι διαταράσσεται η χρονική σειρά των γεγονότων, πιθανόν να δημιουργείται μια διάκριση κύριων και δευτερευόντων γεγονότων.
Εγκιβωτισμένη αφήγηση	Ελκύει το ενδιαφέρον του αναγνώστη, αιτιολογεί πράξεις και λόγια των ηρώων, αναδεικνύει τον χαρακτήρα και πιθανόν τα κίνητρά τους, δημιουργεί ένταση και αγωνία, διαταράσσει τη χρονική σειρά των γεγονότων, άλλες φορές επιβραδύνει και άλλες φορές επιταχύνει την υπόθεση.
Προσήμεση	Προετοιμάζει ψυχολογικά τον αναγνώστη, εντείνει το ενδιαφέρον, προωθεί τον μύθο, διεγείρει την αγωνία, ο αναγνώστης υποψιάζεται τι θα ακολουθήσει.
Προοικονομία	Συνδέεται στενά με την πλοκή, διευκολύνεται η εξέλιξη του μύθου, προωθεί την πλοκή, ο αφηγητής γίνεται πειστικός και αληθοφανής, δημιουργούνται οι κατάλληλες συνθήκες για τη συνέχεια των γεγονότων.
Επιτάχυνση αφήγησης	Διατηρείται αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη, ένταση, αγωνία, εστίαση στα σημαντικά, αποσιωπούνται δευτερεύοντα γεγονότα.
Επιβράδυνση αφήγησης	Διεγείρεται το ενδιαφέρον, προκαλείται αγωνία για την εξέλιξη, παρουσιάζονται πρόσωπα ή γεγονότα που προωθούν την εξέλιξη, φωτίζονται αιτίες, κίνητρα και προθέσεις των ηρώων, μειώνεται η ένταση από τη συνεχή ροή της ιστορίας, διατυπώνονται σχόλια του αφηγητή, ή των προσώπων ή εκφράζονται συναισθήματα.

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ (συνέχεια)

ΤΕΧΝΙΚΗ	ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΣΗ ΧΡΗΣΗΣ
Μοναδική αφήγηση	Τονίζεται και δίνεται έμφαση στο ένα και μοναδικό γεγονός.
Επαναληπτική αφήγηση	Αποδίδονται γεγονότα που έχουν επαναληφθεί πολλές φορές, μπορεί να παρουσιάζεται η ροή του χρόνου, η εναλλαγή των καταστάσεων, να αναδεικνύεται η διάρκεια ενός γεγονότος, έμφαση, αν αλλάζει η εστίαση ή η οπτική από την οποία παρουσιάζεται το γεγονός, τότε φωτίζονται αιτίες ή κίνητρα στις πράξεις των ηρώων, ακόμη μπορεί να δίδονται διαφορετικές πτυχές ή ερμηνείες.
Θαμιστική αφήγηση	Αναδεικνύει τη χρονική διάρκεια, την ένταση, τη σημασία ενός γεγονότος, αποδίδεται περιληπτικά γεγονότα.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ / ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

Οι γλωσσικές επιλογές του/της συγγραφέα αφορούν:

- α)** την επιλογή του λεξιλογίου (ως γλωσσική ιδιοτυπία, ιδίωμα ή διάλεκτο του αφηγητή και ως ιδιόλεκτο των ηρώων).
- β)** τους γραμματικούς χρόνους, τις εγκλίσεις και τα ρηματικά πρόσωπα, τα οποία δηλώνουν διαφορετικά χρονικά επίπεδα, διαφορετικούς βαθμούς βεβαιότητας ή επιθυμίας, τρόπους απεύθυνσης.
- γ)** τη στίξη που υιοθετεί σε συγκεκριμένα σημεία του κειμένου.
- δ)** τα σχήματα λόγου, δηλαδή τις ιδιορρυθμίες του λόγου που αφορούν τη θέση των λέξεων και φράσεων στη σειρά του λόγου (σχήμα κύκλου, ασύνδετο/πολυσύνδετο, υπερβατό κ.ά.) και τη σημασία με την οποία χρησιμοποιείται μια λέξη ή φράση σε μια συγκεκριμένη περίπτωση (μεταφορά, παρομοίωση, αντίθεση κ.ά.).

Όλες οι γλωσσικές επιλογές συνδέονται λειτουργικά με το νόημα και το ύφος του έργου.

► **ΘΕΑΤΡΙΚΟΤΗΤΑ**

Μπορεί σε ένα ποίημα της νεοτερικής ποίησης ή σε ένα πεζό κείμενο να υπάρξει θεατρικότητα υπό την έννοια ότι ο αναγνώστης προσλαμβάνει ένα ολοκληρωμένο έργο και ο δημιουργός προσπαθεί να αποδώσει με ζωντάνια και παραστατικότητα τα νοήματα ώστε να προσελκύσει το ενδιαφέρον του.

Στοιχεία θεατρικότητας αποτελούν:

- Συγκεκριμένος τόπος και χρόνος που εξελίσσεται μια ιστορία ή ένα γεγονός.
- Τα πρόσωπα που δρουν και διαλέγονται.
- Δράση, αντίδραση, κορύφωση, στοιχεία κίνησης, πράξεις, συναισθηματικές εντάσεις, περιγραφή.

Β' ΜΕΡΟΣ

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ
ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ - ΙΣΟΤΗΤΑ

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΦΕΜΙΝΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ

Ο φεμινισμός είναι μια κοινωνικοπολιτική κίνηση που ασχολείται με την ισότητα των φύλων και τα δικαιώματα των γυναικών. Ο σκοπός του φεμινισμού είναι να καταργήσει τις ανισότητες και τις διακρίσεις που βασίζονται στο φύλο και να προωθήσει μια ισότιμη μεταχείριση των ανθρώπων, ανεξαρτήτως φύλου.

- Εκδηλώνεται με διάφορους τρόπους και περιλαμβάνει πολλές διαφορετικές προσεγγίσεις. Ανάλογα με το πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο, οι φεμινίστριες και οι φεμινιστές μπορεί να επιδιώκουν διαφορετικούς στόχους.

Οι βασικές αρχές του φεμινισμού:

- Σχετίζεται με την ιδέα ότι οι γυναίκες θα πρέπει να έχουν ίσα δικαιώματα και ευκαιρίες με τους άνδρες σε όλους τους τομείς της ζωής, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, της απασχόλησης και της πολιτικής.
- Επιδιώκει να αφυπνίσει την κοινωνία σχετικά με τις προκλήσεις και τις αδικίες που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες λόγω του φύλου τους.
- Αντιτίθεται στα στερεότυπα που περιορίζουν τον ρόλο των γυναικών και απαιτεί να αναγνωριστεί η πολυμορφία και η ποικιλία των ταυτοτήτων φύλου.
- Αγωνίζεται για το δικαίωμα των γυναικών να λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με την αναπαραγωγική τους υγεία και να έχουν πρόσβαση σε ασφαλή μέθοδο αντισύλληψης.

Η ισότητα των δύο φύλων επέφερε αλλαγές:

- Ενσωματώνει τις γυναίκες στην εργασιακή δύναμη και εξασφαλίζει ίσες ευκαιρίες επαγγελματικής προόδου, γεγονός με θετικό αντίκτυπο στην οικονομία και την ανάπτυξη, καθώς επιτρέπει την αξιοποίηση όλου του ανθρώπινου δυναμικού.
- Διασφαλίζει ότι οι γυναίκες έχουν ίσες ευκαιρίες να συμμετέχουν στην πολιτική και να λαμβάνουν αποφάσεις σε όλα τα επίπεδα, βελτιώνοντας την εκπροσώπηση και την αντιπροσώπευσή τους.

Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί, η ισότητα των φύλων παραμένει μια πρόκληση σε πολλά μέρη του κόσμου. Ο φεμινιστικός αγώνας συνεχίζεται προς την κατεύθυνση της πραγματικής ισότητας, της απόρριψης των διακρίσεων και της διασφάλισης ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν ίσες ευκαιρίες και αναγνωρίζονται για τις δυνατότητες και τις συνεισφορές τους, ανεξάρτητα από το φύλο τους.

16ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

 ΚΩΔ. 26518

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Πώς τα σχολεία της Σουηδίας εκπαιδεύουν παιδιά με περιβαλλοντική συνείδηση

Κείμενο από το διαδίκτυο ελαφρώς διασκευασμένο. Πηγή: <https://tvxs.gr/news/paideia/> 14.01.2020

Η 17χρονη Γκρέτα Τούνμπεργκ, που έγινε το πρόσωπο της κλιματικής αλλαγής, μπορεί να έχει προκαλέσει έκπληξη στον κόσμο, αλλά στη Σουηδία, οι νέοι εδώ και καιρό είναι υπερασπιστές του περιβάλλοντος.

Ενώ η Τούνμπεργκ άνοιξε τον δρόμο στις κλιματικές συνομιλίες των Ηνωμένων Εθνών στη Μαδρίτη, οι μαθητές σε ένα δημοτικό σχολείο σε προάστιο της Στοκχόλμης δίνουν τον δικό τους αγώνα. Ειδικότερα, βγάζουν τα παπούτσια τους έξω από την πόρτα προτού εισέλθουν στο κτίριο, για να μειώσουν την ανάγκη για χημικά καθαριστικά δαπέδων που βλάπτουν το περιβάλλον.

Η φροντίδα για το περιβάλλον υπάρχει σε κάθε πτυχή της σχολικής ημέρας για τους μαθητές στο Δημοτικό Σχολείο Örminge, όπου οι φωτεινές αίθουσες διδασκαλίας κοσμούνται με παγκόσμιους χάρτες και εικόνες ζώων υπό εξαφάνιση, ενώ οι μαθητές παίρνουν το γεύμα τους σε επαναχρησιμοποιούμενα πιάτα και ποτήρια. Την ίδια στιγμή από πολύ μικρή ηλικία διδάσκονται τις επιπτώσεις του πλαστικού στους ωκεανούς. [...]

Τα περιβαλλοντικά θέματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του σουηδικού προγράμματος σπουδών από το 1969 και η σχέση με τη φύση έχει εδώ και καιρό σημαντική θέση στη σουηδική κουλτούρα. Η περιβαλλοντική συνείδηση της χώρας αποδίδεται από πολλούς στο γεγονός ότι πάνω από το 80% των Σουηδών ζουν σε κοντινή απόσταση από τα 30 εθνικά πάρκα, από τα 4.000 φυσικά καταφύγια ή από πολλά άλλα φυσικά τοπία της χώρας. Η αγάπη για πεζοπορία, κατασκήνωση και άλλες δραστηριότητες αναψυχής κοντά στη φύση όχι μόνο ενθαρρύνεται, αλλά αποτελεί και νομοθετημένο δικαίωμα.

Η Τούνμπεργκ, που χρίστηκε Πρόσωπο της Χρονιάς του 2019, αποτελεί το αποκορύφωμα

δεκαετιών κυβερνητικής εκπαιδευτικής πολιτικής, σύμφωνα με την Κάισα Χολμ, Καθηγήτρια Κοινωνικών Επιστημών στο Σχολείο Μέσης Εκπαίδευσης Varbyskolan στη νοτιοδυτική Στοκχόλμη για παιδιά ηλικίας 10 έως 16 ετών. «Είναι εκπρόσωπος αυτής της γενιάς. Πολλά παιδιά έχουν την αίσθηση ότι πρέπει να αλλάξουν, ότι κάτι πρέπει να αλλάξει», είπε.

Τα μαθήματα σχετικά με το περιβάλλον δεν συμπιέζονται σε ένα μόνο μάθημα, αλλά εξετάζονται σε όλα τα μαθήματα, από την φυσική έως την οικιακή, και ξεκινούν από το νηπιαγωγείο. Δεδομένου του εύρους της διδασκαλίας, δεν αποτελεί έκπληξη για τους εκπαιδευτικούς το ενδιαφέρον για τον περιβάλλον, αλλά το επίπεδο δράσης των νέων. [...]

«Προσπαθήσαμε να δημιουργήσουμε πράσινους επαναστάτες, να τους κάνουμε να σκεφτούν με συγκεκριμένο τρόπο», δήλωσε από τη μεριά του ο Johan Öhman καθηγητής εκπαίδευσης στο Σουηδικό Πανεπιστήμιο Örebro. Οι μαθητές ενθαρρύνονται να σκέφτονται κριτικά, να εξετάζουν τις πολιτικές προκλήσεις που σχετίζονται με τον περιβαλλοντισμό και τη βιωσιμότητα και να επεξεργάζονται τα επιχειρήματά τους, ανέφερε ο Öhman. [...].

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Αυτός ο πλανήτης είναι το μόνο μας σπίτι

Το κείμενο βασίζεται στο μήνυμα του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ του Αντόνιο Γκουτέρες για την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος (05.06.2022). Συντομευμένο.

[...] Περισσότεροι από 3 δισεκατομμύρια άνθρωποι πλήττονται από τα υποβαθμισμένα οικοσυστήματα. Η ρύπανση ευθύνεται για περίπου 9 εκατομμύρια πρόωρους θανάτους κάθε χρόνο. Περισσότερα από 1 εκατομμύριο φυτικά και ζωικά είδη κινδυνεύουν να εξαφανιστούν, πολλά μέσα σε δεκαετίες. Σχεδόν οι μισοί άνθρωποι βρίσκονται ήδη στη ζώνη κινδύνου για το κλίμα και έχουν 15 φορές περισσότερες πιθανότητες να πεθάνουν από τις κλιματικές επιπτώσεις όπως η ακραία ζέστη, οι πλημμύρες και η ξηρασία. [...]

Γ' αυτό οι κυβερνήσεις πρέπει επειγόντως να δώσουν προτεραιότητα στη δράση για το κλίμα και την προστασία του περιβάλλοντος μέσω πολιτικών που προωθούν τη βιώσιμη πρόοδο. Για τον σκοπό αυτό, πρότεينا πέντε συγκεκριμένες συστάσεις για τη δραματική επιτάχυνση της ανάπτυξης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας παντού, συμπεριλαμβανομένης της διάθεσης ανανεώσιμων τεχνολογιών και πρώτων υλών σε όλους, της μείωσης της γραφειοκρατίας, της μετατόπισης των επιδοτήσεων και του τριπλασιασμού των επενδύσεων.

[...] Ως ψηφοφόροι και καταναλωτές πρέπει να κάνουμε τις ενέργειές μας να μετράνε: από τις πολιτικές που υποστηρίζουμε, τα τρόφιμα που τρώμε, τις μεταφορές που επιλέγουμε, τις εταιρείες που υποστηρίζουμε. Μπορούμε όλοι να κάνουμε

φιλικές προς το περιβάλλον επιλογές που θα καταλήξουν στην αλλαγή που χρειαζόμαστε.

Οι γυναίκες και τα κορίτσια, ειδικότερα, μπορούν να είναι δυναμικοί παράγοντες αλλαγής. Πρέπει να χειραφετηθούν και να συμπεριληφθούν στη λήψη αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα. Ομοίως, η εγχώρια και παραδοσιακή γνώση πρέπει να γίνεται σεβαστή και να αξιοποιείται για να συμβάλει στην προστασία των εύθραυστων οικοσυστημάτων μας.

Η ιστορία έχει δείξει τι μπορεί να επιτευχθεί όταν δουλεύουμε μαζί και βάζουμε τον πλανήτη πάνω από όλα. [...]

Στη δεκαετία του 1990, η Σύμβαση της Βασιλείας απαγόρευσε την απόρριψη τοξικών αποβλήτων στις αναπτυσσόμενες χώρες. Και, πέρυσι, μια πολυμελής προσπάθεια τερμάτισε την παραγωγή μολυβδούχας βενζίνης – μια κίνηση που θα προωθήσει την καλύτερη υγεία και θα αποτρέψει περισσότερους από 1,2 εκατομμύρια πρόωρους θανάτους κάθε χρόνο. [...]

Μαζί μπορούμε να διασφαλίσουμε ότι ο πλανήτης μας όχι μόνο επιβιώνει, αλλά ευδοκμεί, επειδή έχουμε μόνο μία Γη.

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

[Η γιαγιά μου η Αθήνα]

Το κείμενο προέρχεται από το βιβλίο του Κώστα Ταχτσής «Η γιαγιά μου η Αθήνα», εκδ. Ερμής, Αθήνα: 1979.

Όσο κι αν μολυνθεί η ατμόσφαιρα, δεν πρόκειται ν' αλλάξει πολύ το μελιχρό αθηναϊκό φθινόπωρο, ο ήπιος αθηναϊκός χειμώνας με τις αλκυονίδες μέρες του, η μεθυστική άνοιξη, και το ναρκωτικό καλοκαίρι, που έχει πότε-πότε και τις βραδινές του αύρες. Όσο κι αν ρυπανθεί ο Σαρωνικός, θα μένει ελπίζω πάντα κάποια σχετικά καθαρή ακρογιαλιά. Οι άνθρωποι μπορεί στο μεταξύ να πηγαίνουν στη Σελήνη για δουλειές, μα η μαγεία του φεγγαριού τη στιγμή που ξεπροβάλλει πάνω από την κορυφογραμμή του Υμηττού, θα μένει πάντα ίδια. Το μοναδικό φως του αττικού ουρανού δύσκολα θ' αλλάξει κι αυτό. Μέσα στην κόλαση που λένε πως θα είναι σε λίγα χρόνια η Αθήνα, θα μένει πάντα ο μικρός παράδεισος του μοναστηριού της Καισαριανής, δέκα λεπτά από το κέντρο. Απ' τα παλιά και τόσο ανθρώπινα σπιτάκια που ξέραμε, δε θα 'χει μείνει πια κανένα. Αλλά σ' αυτές τις ακαλαίσθητες πολυκατοικίες που υψώνονται στη θέση τους, θα κατοικούνε για πολύ καιρό ακόμα άνθρωποι που, έστω και παρεφθαρμένη –και σάμπως θα 'ν' η πρώτη φορά;– θα μιλάνε λίγο-πολύ την ίδια γλώσσα με μένα, θα σκέφτονται και αισθάνονται λίγο-πολύ σαν και μένα, νέοι και νέες που, όσο θα υπάρχουνε βιβλία, δε μπορεί, έστω και λίγοι απ' αυτούς, θα με διαβάζουν.

Μερικοί ισχυρίζονται πως η Αθήνα είναι ήδη κόλαση. Γκρινιάζουν για τ' ασταμάτητα κροταλίσματα των κομπρεσέρ και τα μπουμπουνητά της μπετονιέρας, για το συνεχές ξήλωμα των πεζοδρομίων, για τη σκόνη που κάνει πιο οδυνηρή την ξεραϊλα του σχεδόν άδενδρου αθηναϊκού τοπίου, για την κακή συνήθεια που έχουν οι νοικοκυράδες να τινάζουν τα χαλιά τους απ' το μπαλκόνι, για το λατομείο που κατατρώει σα γάγγραινα τον Υμηττό, για την περιέργη ατιμωρησία αυτών που καίνε τα δάση για να τα κάνουν οικόπεδα, για το απαράδεκτο κυκλοφοριακό πρόβλημα και τις κλήσεις που παίρνουν για παράνομη στάθμευση έξω απ' το σπίτι τους, και για πολλά άλλα. Οι παλιοί Αθηναίοι τα βάζουν με τους επαρχιώτες που 'χουν ενσκήψει πάνω στην Αθήνα σαν ακρίδες, κι όλοι αυτοί με τους τουρίστες –άλλη, χειρότερη πληγή.

[...] Εγώ δε λέω τίποτα. Κάθομαι κουρνιασμένος στην ταράτσα μου σα γλαύκα της Αθηνάς, και βλέπω τους ανθρώπους και τα χρόνια –παραλίγο να πω αιώνες– να περνάνε. Καμιά φορά, για να ξεσκάσω, πετάω ως την κορυφή του Υμηττού. Από κει πάνω, η Αθήνα φαντάζει ακόμα όπως ήταν τότε...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να παρουσιάσετε συνοπτικά τις προτάσεις του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ για την προστασία του περιβάλλοντος, όπως αυτές προκύπτουν από το κείμενο 2, σε 80-90 λέξεις.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1ο (μονάδες 15)

Για καθεμιά από τις παρακάτω φράσεις να γράψεις τη λέξη Σωστό ή Λάθος, ανάλογα με το αν νομίζεις ότι η φράση αποδίδει ορθά το νόημα των Κειμένων 1 και 2. Στη συνέχεια να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, παραθέτοντας για την καθεμία από ένα αντίστοιχο χωρίο από τα κείμενα:

1. Η έμπρακτη ευαισθησία των Σουηδών για το φυσικό περιβάλλον είναι αποτέλεσμα μόνο του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας τους. (Κείμενο 1)
2. Οι Σουηδοί εκπαιδευτικοί αισθάνονται έκπληκτοι από το επίπεδο της περιβαλλοντικής δράσης των νέων. (Κείμενο 1)
3. Οι Σουηδοί μαθητές/-τριες δεν επιτρέπεται να κρίνουν τις πολιτικές επιλογές που αφορούν στο περιβάλλον και τη βιωσιμότητα. (Κείμενο 1)
4. Για την προστασία του περιβάλλοντος χρειάζεται η συμμετοχή όλων των πολιτών μέσα από τις επιλογές της καθημερινής ζωής. (Κείμενο 2)
5. Οι παραδοσιακές αξίες κάθε τόπου δεν μπορούν να συμβάλουν στην προστασία του περιβάλλοντος. (Κείμενο 2)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2ο (μονάδες 10)

Ποια είναι η θέση/ισχυρισμός του συντάκτη του Κειμένου 1 (μονάδες 2) και ποιον τρόπο και μέσα επιλέγει, για να μας πείσει γι' αυτόν; Να αναφέρεις τέσσερα χωρία του κειμένου που στηρίζουν την απάντησή σου (μονάδες 8).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3ο (μονάδες 10)

- α. Το Κείμενο 2 εκφράζει με ποικίλους γλωσσικούς τρόπους όπως η βεβαιότητα, η υποχρέωση και η δυνατότητα το μήνυμα του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ. Να εντοπίσεις δύο παραδείγματα για κάθε μία από τις προηγούμενες περιπτώσεις (μονάδες 6)
- β. Να βρεις δύο σημεία στο Κείμενο 2, όπου επιλέγεται το πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο (μονάδες 2) και να δικαιολογήσεις σε κάθε περίπτωση την επιλογή αυτή (μονάδες 2)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια είναι η στάση του αφηγητή στο Κείμενο 3 απέναντι στις αλλαγές που εντοπίζονται στο οικιστικό και φυσικό περιβάλλον της Αθήνας; Να την τεκμηριώσετε χρησιμοποιώντας τρεις τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Πώς κρίνεις εσύ τη στάση του; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο και να εκθέσεις και την προσωπική σου άποψη σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή την παγκόσμια ημέρα περιβάλλοντος, κληρωθήκατε να γράψετε ένα άρθρο για το σχολικό ιστολόγιο (350-400 λέξεις) στο οποίο, αξιοποιώντας τις ιδέες των κειμένων 1 και 2, θα:

- α) Προτείνετε τρόπους μέσα από τους οποίους το εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να δώσει μια βιωματική διάσταση στην επαφή μας με το περιβάλλον και επομένως στην ευαισθητοποίησή μας σχετικά με αυτό.
- β) Αναφέρεστε στην ευθύνη του κάθε νέου ανθρώπου για την προστασία του περιβάλλοντος.

Μονάδες 30

Γ' ΜΕΡΟΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή.)

1ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ (ΚΩΔ. 26524)

ΠΑΙΔΕΙΑ**ΘΕΜΑ 1**

Στο κείμενο αναφέρονται προτάσεις για την επίλυση προβλημάτων σε παγκόσμιο επίπεδο μέσω κοινής παιδείας. Αρχικά, προτείνεται η ανάπτυξη ικανοτήτων στους φοιτητές για την απόκτηση πολυπολιτισμικής αντίληψης και την αναγνώριση της διαφορετικότητας στον κόσμο. Σημαντική είναι και η γνώση της Ιστορίας και του χαρακτήρα των κοινοτήτων. Βασικός παράγοντας είναι η προώθηση γενικής μόρφωσης και η πρακτική και κριτική σκέψη. Στη συνέχεια βασικές προϋποθέσεις για την κατανόηση του κόσμου θεωρούνται η γλωσσομάθεια και η ευρύτερη θρησκευτική αντίληψη. Τέλος, απαραίτητη κρίνεται η οργανωμένη σκέψη για την αντιμετώπιση των προβλημάτων σήμερα.

ΘΕΜΑ 2**Ερώτημα 1ο**

Η συντάκτρια του Κειμένου 1 αναφέρει στην αρχή της 4ης παραγράφου πως «όλοι οι πολίτες χρειάζονται γενική μόρφωση». Η πορεία του συλλογισμού της κινείται από το Γενικό προς το ειδικό (παραγωγική πορεία συλλογισμού). Αρχικά, κάνει μία γενική διαπίστωση για την παγκόσμια κρίση της παιδείας. Εξηγεί, πιο συγκεκριμένα, πως η ανάγκη για οικονομική ανάπτυξη συρρίκνωσε τη γενική παιδεία σε βαθμό που μελλοντικά τα σχολεία θα παράγουν μηχανές και όχι σκεπτόμενους πολίτες, ενώ τα ποικίλα παγκόσμια προβλήματα απαιτούν από τα σχολεία και τα πανεπιστήμια να προβάλλουν την πολυμορφία του κόσμου και τη γνώση της ιστορίας και κουλτούρας των λαών. Καταλήγει στο συμπέρασμα της αναγκαιότητας της γενικής μόρφωσης των πολιτών.

Ερώτημα 2ο

- α) Η συντάκτρια στο Κείμενο 2 χρησιμοποιεί εκτεταμένα αποσπάσματα από παλαιότερες ομιλίες του Βρετανού συγγραφέα και συμβούλου εκπαίδευσης σερ Κεν Ρόμπινσον. Με αυτόν τον τρόπο, κάνει επίκληση στην αυθεντία και προσδίδει κύρος και αξιοπιστία, ισχυροποιώντας τη δική της άποψη για ουσιαστική αλλαγή στο χώρο της παιδείας. Επίσης, με αυτήν την αναφορά στον σύμβουλο εκπαίδευσης, αποδεικνύει και τη δική της ευρυμάθεια (η επίκληση στην αυθεντία είναι ουσιαστικά επίκληση στο ήθος του πομπού).
- β) Η συντάκτρια του Κειμένου 1 προβάλλει αντιθετικά στην 1η παράγραφο την παγκόσμια οικονομική κρίση (1ο μέλος αντίθεσης) και την πλανητική κρίση της παιδείας (2ο μέλος αντίθεσης). Ο λόγος που το κάνει αυτό είναι, για να τονίσει πως όλοι ενδιαφέρονται για την επίλυση της οικονομικής κρίσης, ενώ έχει παραμεληθεί η κρίση της παιδείας. Από αυτή τη σύγκριση προκύπτει πως η κρίση στην παιδεία είναι σοβαρότερη, δημιουργεί πολλαπλά προβλήματα και επιδρά αρνητικά στο δημοκρατικό πολίτευμα. Παράλληλα, με την αντίθεση πετυχαίνει να τονίσει το θέμα του άρθρου, την κρίση της παιδείας (δεύτερο σκέλος αντίθεσης) και να εισαγάγει τον αναγνώστη στο θέμα (στόχος της εισαγωγικής παραγράφου).

Ερώτημα 3ο

Τα δύο κείμενα συνομιλούν μεταξύ τους, καθώς βρίσκονται σε σχέση αλληλοσυμπλήρωσης. Και στα δύο επισημαίνεται η παραμέληση της παιδείας και των ανθρωπιστικών σπουδών (στο Κείμενο 1 αναφέρεται: «Οι γενικές σπουδές και οι τέχνες συνεχώς χάνουν έδαφος», στο Κείμενο 2 αναφέρεται: «Αναγνωρίζει μόνο δύο είδη ευφυΐας, τη γλωσσική και τη λογικο-μαθηματική, περιθωριοποιώντας τα υπόλοιπα (κιναισθητική, μουσική, οπτική, διαπροσωπική κ.ά.)». Επίσης, στα δύο κείμενα προβάλλονται εμφατικά οι κίνδυνοι και οι συνέπειες από την κρίση της παιδείας (στο Κείμενο 1 αναφέρεται: «μακροπρόθεσμα μπορεί να αποβεί πολύ πιο επικίνδυνη για το μέλλον της δημοκρατίας: μια πλανητική κρίση παιδείας», στο Κείμενο 2 αναφέρεται: «Το σχολείο, ισχυρίζεται, σκοτώνει τη δημιουργικότητα, δηλαδή, την ικανότητα να έχει κανείς πρωτότυπες ιδέες, ...Απομονώνει το παιδί από τα ταλέντα του»).

ΘΕΜΑ 3

Το ποιητικό υποκείμενο βιώνει τη «μαθητεία» ως απόσταγμα σοφίας και βιωμένη εμπειρία (Αυτή τη γλώσσα, αυτή τη Μουσική, Αυτή μαθαίνουν τα δάχτυλά μου. Τα δάχτυλά μου, τα χείλη μου, τα έκπληχτα μάτια), αλλά και ως παρατήρηση για όσα μάς περιβάλλουν στον φυσικό κόσμο (Τ' άφωνα ψάρια δεν πηγαίνουν Σχολείο να μάθουν τη σιωπή, Την εκθαμβωτική θάλασσα αγάπη Μεσ σε βαθειά κρησφύγετα).

- Ως εσωτερική αναζήτηση που οδηγεί στην Αγάπη (Μαθαίνεται η Αγάπη, Μαθαίνεται από μέσα, αποστηθίζεται).
- Εκφραστικοί τρόποι (αρκούν τρεις συνολικά):
 - Χρήση επιθέτων, π.χ. τον ανεκλάλητον ερώτα των πραγμάτων, τα έκπληχτα μάτια.
 - Χρήση μεταφορών: Μαθαίνεται η Αγάπη, Μαθαίνεται από μέσα, αποστηθίζεται.
 - Παρομοίωση: Όπως η θλίψη, όπως η έκσταση (δυνατό συναίσθημα).
 - Χρήση ασύνδετου σχήματος: Λέξεις, ονόματα, κομμένες συλλαβές... Τα δάχτυλά μου, τα χείλη μου, τα έκπληχτα μάτια.

Θεωρώ πως αντιλαμβάνομαι πλήρως το ποιητικό υποκείμενο και συναισθάνομαι την αντίδρασή του στη βιωμένη εμπειρία. Στη θέση του θα είχα τα ίδια συναισθήματα και κοινές αντιδράσεις γιατί η σωματική εμπειρία και παρατήρηση αποτελεί σημαντική ψυχοπνευματική και εσωτερική μαθητεία για τον άνθρωπο και τον οδηγεί στην πραγματική γνώση της ίδιας της ζωής.

ΘΕΜΑ 4

Αγαπητοί/τές καθηγητές και καθηγήτριες,

Αγαπητοί/τές συμμαθητές/τριες,

Με αφορμή το άρθρο που διαβάσαμε στην τάξη, θα ήθελα εστιάζοντας κυρίως στη διαπίστωση του Ρόμπινσον για τον παραγκωνισμό των ταλέντων και την αδιαφορία του σχολείου για την ανάπτυξη της φαντασίας των μαθητών να σας εκφράσω τις δικές μου σκέψεις. Πράγματι, ο χαρακτήρας του σύγχρονου σχολείου είναι γνωσεοκεντρικός και δεν δίνονται ευκαιρίες για την ανάπτυξη των ταλέντων των μαθητών ούτε για την καλλιέργεια της φαντασίας τους. Θεωρώ, όμως πως η νοοτροπία αυτή χρήζει αλλαγής μιας και η φαντασία αποτελεί απαραίτητο εφόδιο για τον άνθρωπο και θα πρέπει μέσα στο σχολείο να εφεύρουμε τρόπους καλλιέργειας και αυτής καθώς και των ταλέντων των παιδιών.

Η φαντασία έχει έναν εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στην ανθρώπινη εμπειρία και κοινωνία. Ο άνθρωπος που έχει φαντασία μπορεί εύκολα να επιλύει προβλήματα, να προτείνει καινο-